

MADDE 9.2 BİLDİRİMİ

Cangı/Türkiye (no. 24973/15) Davası

ile İlgili Olarak

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ DERNEĞİ (İFÖD)

Tarafından sunulmuştur.

27.04.2022

İFÖD, İfade özgürlüğünü savunan ve destekleyen bağımsız bir sivil toplum kuruluşudur.

DGI İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğü Genel Müdürlüğü

AİHM Kararlarının İnfazı Dairesi

F-67075 Strasbourg Cedex

FRANSA

27.04.2022

İfade Özgürlüğü Derneği (‘İFÖD’) ‘ün Cangı v. Turkey (no. 24973/15) Davası ile İlgili Madde 9.2 Bildirimidir.

1. Bu bildirim, kâr amacı gütmeyen bir sivil toplum kuruluşu olan ve Türkiye’de düşünce ve ifade özgürlüğünü korumayı ve geliştirmeyi hedefleyen **İfade Özgürlüğü Derneği** (“İFÖD”) tarafından hazırlanmıştır.
2. Bu bildirim amacı, Bakanlar Komitesi’ne, Türk hükümetinin *Cangı/Türkiye*¹ davası kapsamında gerekli görülen genel önlemlerin tam ve etkili bir şekilde yerine getirememesi ile birlikte idari ve yargı mercilerinin bilgi edinme hakkına dair yerel mevzuatı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin içtihadına uygun bir şekilde uygulamaması hakkında güncel gelişmelerin aktarılmasıdır.

Arka Plan Bilgisi

3. *Cangı/Türkiye* başvurusu, Alliano antik kentinin korunması ve Yortanlı Hidroelektrik inşasının görüşüldüğü toplantı kapsamında hazırlanan toplantı tutanağının resmi bir örneğinin verilmesi amacıyla yapılan başvurunun Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı Kültürel ve Doğal Mirasları Koruma Genel Müdürlüğü tarafından reddedilmesi sebebiyle bilgi edinme hakkının ihlali ile ilgilidir. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültürel ve Doğal Mirasları Koruma Kurulu Genel Müdürlüğü kararını 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun 26. maddesine dayandırmıştır. 4982 sayılı Kanunu’nun 26. Maddesine göre, **aksi kararlaştırılmadıkça**, Kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yürütmek üzere sahip olduğu bilgi notu ve tavsiye mahiyetindeki bilgi veya belgeler bilgi edinme hakkı kapsamındadır. Başvurucunun talebini takiben Kültürel ve Doğal Mirasları Koruma Genel Müdürlüğü, talep edilen belgenin bilgi edinme hakkı kapsamından muaf tutulmasına karar vererek herhangi bir gerekçe göstermeksizin başvuruyu reddetmiştir. Başvurucu, her ne kadar karara itiraz etmiş ise de idare mahkemeleri itirazı reddetmiş ve Anayasa Mahkemesi’ne yapılan bireysel başvuru da kabul edilemez bulunmuştur. Başvurucu, 07.05.2015 tarihinde, bir yurttaş ve sivil toplum örgütü mensubu olarak kamu yararına yönelik bilgilere dair bilgi alma ve verme hakkının ihlal edildiği iddiası ile Avrupa Mahkemesi’ne başvuruda bulunmuştur.
4. Avrupa Mahkemesi, 29.01.2019 tarihinde 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun 26. maddesi kapsamında yapılan müdahalenin **hukuka uygun olmadığına** karar vermiştir.

¹ *Cangı/Türkiye*, no. 24973/15, 29.01.2019.

Mahkeme, ayrıca, müdahalenin meşru bir amaç taşıyıp taşımadığına veya müdahalenin demokratik toplumlarda gerekli olup olmadığına yönelik bir inceleme yapmaya gerek görmemiştir.² Avrupa Mahkemesi, kararını, idarenin başvuru tarafından bilgi edinme başvurusunda bulunulmasını takiben söz konusu belgenin bilgi edinme hakkı kapsamında olmadığına karar verilmiş olması itibarıyla 26. maddede düzenlenen genel ilkenin tersine çevrilmiş olmasına dayandırmıştır. Dolayısıyla, her ne kadar 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesinde bir müdahale düzenlenmekte ise de açıkça görüldüğü üzere bu müdahale hukuka uygun değildir. Öte yandan, Mahkeme, sadece Kültürel ve Doğal Mirasları Koruma Genel Müdürlüğü'nün değil ayrıca Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun ve yerel mahkemelerin 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesini yanlış yorumladığını tespit etmiştir.³ Bu bakımdan, Mahkeme, müdahalenin keyfi ve en nihayetinde açıkça mantıksız olduğuna karar vermiştir. Dolayısıyla, Mahkeme, bilgi edinme hakkı başvurusunun reddedilmesi ile başvuru Sözlüşme'nin 10. maddesi ile korunan bilgi alma ve verme özgürlüğünün ihlal edildiğine hükmetmiştir.

5. *Cangı/Türkiye* başvurusu bilgi edinme hakkının demokratik bir toplumda olması gereken aksine **tam ve etkili** bir şekilde kullanılmıyor olmasından kaynaklanan **yapısal problemlerin** mevcudiyetini göstermektedir. Öte yandan, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nu ve özellikle 26. madde, öğrenilmesinde kamu yararı bulunan bilgilerin alınması ve verilmesi noktasında kamu mercilerinin keyfi müdahalelerine karşı **yeterli hukuki güvence içermemektedir.**

Hükümetin Eylem Raporu

6. Türk Hükümeti, 26.12.2021 tarihinde *Cangı/Türkiye* başvurusu⁴ ile ilgili bir Eylem Planı sunmuştur. Hükümet, Eylem Planı'nda, 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesinin ifadesinin yorumunun **öngörülemez ve mantıksız** olmadığını iddia etmiştir. Hükümet'e göre 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesinin **"lafzında herhangi bir belirsizlik bulunmamaktadır"** ve *Cangı/Türkiye* başvurusu kapsamında verilen ihlal kararı **"kanunun yorumundan kaynaklanmaktadır."**
7. Hükümet, ayrıca, *Cangı/Türkiye* başvurusunun münferit bir olay olduğunu ileri sürmüştür. Hükümet, bu iddiasını desteklemek üzere, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun Avrupa Mahkemesi'nin içtihadına uygun hareket ettiğini iddia etmiştir. Hükümet, ayrıca, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesini Avrupa Mahkemesi'nin içtihadına uygun bir şekilde uyguladığını savunmuştur. Hükümete göre, Kurul, ilgili hüküm kapsamında kendisine ulaşan başvuruları kurumların bilgi edinme başvurusundan önce söz konusu bilgiyi açıklamama yönünde karar almış olması halinde reddetmektedir.
8. Hükümete göre, ilgili kamu otoritelerinin bilgi edinme başvurusundan önce bilgiyi açıklamamak yönünde almış olduğu karar Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun Avrupa

² *Ibid*, § 43.

³ *Ibid*, § 41.

⁴ Bkz. DH-DD(2021)1125.

Mahkemesi'nin içtihadına uygun bir şekilde faaliyet gösterdiğini iddia etmek için yeterlidir. Hükümet, ayrıca, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu tarafından verilen iki kararı emsal göstererek *Cangı/Türkiye* başvurusuna benzer ihlallerin Kurul tarafından önlendiğini ileri sürmüştür. Hükümet, öte yandan, Bakanlar Komitesi'ni, *Cangı/Türkiye* kararının Türkçe'ye tercüme edildiğini ve benzer ihlallerin meydana gelmesini engellemek amacıyla ilgili kurumların söz konusu karara dair bilgilendirildiği üzerine bilgi paylaşımında bulunmuştur.

9. Hükümet, son olarak, başvurunun münferit bir olay olması itibariyle, kararın yayımlanması, kurumlara dağıtılmış olması ve ilgili mahkemelerin içtihadı bakımından genel önlemlerin yeterli kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu sebeple, Hükümet, Komite'ye denetime son verme çağrısında bulunmuştur.
10. Buna karşılık, 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesinin uygulaması bakımından mevcut durum Hükümet'in iddia ettiği gibi açık ve net değildir. Bu bildirim kapsamında açıklanacağı üzere: **(a)** Avrupa Mahkemesi, 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesinin yasal bir temeli bulunmadığına karar vermiştir; **(b)** ilgili idari kurumlar, mahkemeler ve hatta Anayasa Mahkemesi nezdinde olumsuz cevap verme, reddetme ve kabul edilemezlik kararı bakımından zincirleme bir şekilde ilerleyen sürecin *Cangı/Türkiye* kararı ile tespit edildiği üzere münferit bir karakteristiği bulunmamaktadır ve kesinlikle kanunun doğru ya da yanlış bir şekilde yorumlanmasından ibaret değildir **(c)** şeffaflık bakımından eksiklikleri bulunan Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun vermiş olduğu iki emsal karar, Kurul'un bütün kararlarına ulaşamıyor ve bu kararların incelenemiyor olması itibariyle bu durumun aksini ispat edememektedir **(d)** (Bakanlar Komitesi sayesinde edinilen) emsal kararlarda 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesinin uygulamasından kaynaklanan problemler devam etmektedir; **(e)** Hükümet ilgili mahkemeler tarafından verilen kararlara dair hiçbir bildirim yapmamış veya incelenen başvurunun münferit bir olay olduğu yönündeki iddialarını destekler kararların bulunduğu yönünde hiçbir yorumda bulunmamıştır, son olarak **(f)** Anayasa Mahkemesi dahil olmak üzere Türk mahkemelerinin içtihadı bakımından söz konusu içtihadın Avrupa Mahkemesi'nin bilgi edinme hakkı üzerine olan içtihadı⁵ ile uyum halinde olduğunu gösterir hiçbir emare bulunmamaktadır.
11. Yukarıdakilerden hiçbiri Hükümet tarafından ayrıntılı bir şekilde açıklanmamıştır. Bildirilerin iki emsal karar ile birlikte kararın Türkçe'ye tercüme edilmesi *Cangı/Türkiye* başvurusu kapsamında **genel önlemlerin alındığı anlamına gelecek şekilde yorumlanamaz.** Aşağıda ayrıca açıklanacağı üzere, İFÖD, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na başvurarak resmi olarak 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesi kapsamında verilen (emsal kararlar dahil olmak üzere) bütün kararları talep etmiş ancak İFÖD'ün bu talebi reddedilmiş ve süreç Kamu Denetçiliği Kurumu'na taşınmıştır.

İFÖD'ün Kamu Denetçiliği Kurumu Şikâyeti

12. İFÖD, 30.02.2022 tarihinde Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na bilgi edinme başvurusunda bulunmuştur. İFÖD, başvurusunda, özetle *Cangı/Türkiye* (no. 24973/15,

⁵ Genel olarak bkz. *Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* [GC], no. 18030/11, 18.11.2016 ve bu kararın takiben ilgili kararlar için bkz. *Cangı/Türkiye*, no. 24973/15, 29.01.2019.

29.01.2019) kararını ve Bakanlar Komitesi'nin Avrupa Mahkemesi'nin kararlarının icrası kapsamında gerçekleştirdiği denetim usullülerine dair açıklamalarda bulunmuştur. İFÖD, ayrıca, ifade özgürlüğü konularında faaliyet gösteren bir STK olduğunu, Avrupa Mahkemesi'nin kararını takiben 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesinin uygulamasına dair gözlemleri hakkında Komite'ye bildirimde bulunacağını belirtmiştir. Bu bakımdan, İFÖD (1) Hükümet'in Eylem Planı'nda yer verilen söz konusu iki emsal kararı ve daha önemlisi (2) Kurul'un 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 26. maddesi kapsamında vermiş olduğu bütün kararları talep etmiştir. Ancak, Kurul, 03.02.2022 tarihinde garip bir şekilde Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'ndan bilgi talep edilmesini düzenleyen bir usulün bulunmadığı gerekçesi ile talebi reddetmiştir. Kurul'un bu kararı birçok açıdan kanunilik ilkesine uygun değildir ve bunun da ötesinde keyfi olmakla beraber 4982 sayılı Kanun'un gerekliliklerine aykırılık teşkil etmektedir. Bu sebeple, İFÖD, 16.03.2022 tarihinde Kamu Denetçiliği Kurumu'na şikâyetinde bulunmuş ve Kamu Denetçisinin 4982 sayılı Kanun kapsamında bir kamu kuruluşu olan Kurul'un hukuka aykırı bir şekilde vermiş olduğu bilgi edinme talebinin reddi yönündeki kararını incelemesini talep etmiştir. Özetle, Kurul, kendisinden “talepte bulunulabilmesine imkân tanıyan herhangi bir usulün bulunmadığını” gerekçe göstererek kendisini Kanun'un kapsamından muaf tutamaz.

13. İkinci olarak, İFÖD, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na ilk kez bilgi edinme talebinde bulunulmadığını belirtir. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yayınlanan Bilgi Edinme Kurulu Raporu'na göre Kurul'a çok sayıda bilgi edinme talebi ulaşmaktadır ve Kurul bu taleplerin bir kısmını kabul ederek bilgi paylaşımında bulunmuştur.⁶ Benzer şekilde, Kurul, 31.03.2011 tarihinde İFÖD'ün kurucuları arasında bulunan Prof. Yaman Akdeniz'in bilgi edinme hakkı kapsamında yapmış olduğu başvuruyu kabul etmiştir. **(EK-1)**. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun bilgi edinme hakkının kullanılmasını sağlamak üzere kurulduğu dikkate alındığında, Kurul'dan bilgi talep edilmesini düzenleyen bir usulün bulunmadığı gerekçesi ile İFÖD tarafından yapılan başvurunun reddedilmesi keyfidir.
14. İFÖD'ün Kurul'un bütün kararlarına erişme talebi Kurul'un Avrupa Mahkemesi kararını incelemiş olup olmadığı bakımından büyük önem taşımaktadır. İFÖD'ün şikayeti an itibariyle Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından incelenmektedir ve İFÖD, şikayetin akıbetine dair Bakanlar Komitesi'ne bilgi paylaşımında bulunacaktır.

İFÖD'ün Gözlemleri

15. İFÖD'ün, Kurul'dan talep etmiş olduğu kararlar Avrupa Mahkemesi'nin ironik bir şekilde kanunla öngörülme yönünden tespitleri bulunan 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesi ile ilgilidir ve söz konusu bilgi edinme başvurusu esasen *Cangı/Türkiye* kararı ile benzerlik taşımaktadır. *Cangı/Türkiye* kararında, başvuru, antik ve tarihi bir sit alanında

⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yayınlanan 2018 tarihli Bilgi Edinme Kurulu Raporu'na göre Kurul'a 21 bilgi edinme başvurusu yapılmıştır. Kurul, 21 başvurunun 8'inin kabul edilebilir olduğuna, 3'ünü kısmen kabul edilebilir olduğuna ve 10 başvurunun reddine karar vermiştir. Benzer şekilde, 2017 yılında Kurul'a 25 bilgi edinme başvurusu yapılmıştır. Kurul, 5 başvurunun kabulüne, 2 başvurunun kısmen kabulüne, 17 başvurunun reddine, 1 başvurunun ilgili kamu kuruluşuna yönlendirilmesine karar vermiştir. Raporlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.tbmm.gov.tr/BilgiEdinme/KurulRaporlari>

gerçekleştirilecek olan hidroelektrik santrali inşaatını durdurmak üzere hukuki işlem başlatmak amacıyla hareket eden bir STK'nın temsilcisidir. Avrupa Mahkemesi, kararında başvuruçunun rolüne ve bilgi edinme başvurusu ile taşıdığı amaca dikkat çekmiştir. Bu kapsamda, Mahkeme, başvuruçunun edindiği bilgiyi kamu yararı amacıyla kullanmayı planlayan bir kamu denetçisi (*public watchdog*) olduğunu belirtmiştir.⁷

16. Madde 9.2 Bildirimi'nde bulunarak İFÖD'ün halkın kamu denetçisi gibi hareket ettiği ve talep edilen bilginin kamu yararı amacına yönelik olarak kullanılacağına şüphe bulunmamaktadır. İFÖD'ün talebinin reddedilmesi temel amacı bilgi edinme hakkının etkili bir şekilde kullanılmasını sağlamak olan Kurul'un açıkça Avrupa Mahkemesi tarafından belirlenen standartlara uygun hareket etmediğini göstermektedir.
17. Avrupa Mahkemesi'nin kararı bakımından, Hükümet tarafından ileri sürülen iddiaların aksine, *Cangı/Türkiye* başvurusu Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesinin hatalı yorumlanmasından ibaret değildir. Başvurucu, Avrupa Mahkemesi'ne başvurmadan önce ilgili idari kurumdan bilgi edinme başvurusunda bulunmuş, talebin reddedilmesi ile birlikte Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na itirazlarda bulunmuş ve idare mahkemeleri nezdinde dava açmış ve davanın reddedilmesini takiben Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunarak iç hukuk yollarını tüketmiştir. Avrupa Mahkemesi, müdahalenin hukuka uygun olmadığını tespit edene kadar, idari kurumlar ve yerel mahkemeler 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesinin mantıksız ve keyfi uygulamasını sürdürmüştür. Bu kapsamda, Hükümet'in Eylem Raporu, benzer ihlallerin önlenmesi amacıyla nasıl önlemler alındığına dair herhangi bir açıklama içermemekte ve "sorunların çözüme kavuşturulduğu" iddiasına ışık tutmamaktadır.
18. Bununla beraber, Hükümet, yargı uygulamalarının Avrupa Mahkemesi'nin içtihadı ile ne şekilde uyumlu olduğu noktasında hiçbir bir delil sunmamış veya bu konuda bilgi vermemiştir. Avrupa Mahkemesi'nin idari kurumlar ile birlikte yerel mahkemeler tarafından verilen kararların 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesine uygun olmadığı yönündeki tespiti karşısında Hükümet'ten idare ve Anayasa Mahkemesi'nin uygulamalarına dair delil sunması talep edilmelidir. İFÖD, Kurul tarafından verilen iki kararın 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesinin uygulamasından kaynaklı yapısal problemlerin değerlendirilmesi bakımından yeterli olmadığı görüşündedir.
19. Öte yandan, İFÖD, bilgi edinme hakkının Türkiye Anayasası'nın 74. maddesi ile güvence altına alınmış olmasına karşılık Anayasa Mahkemesi'nin henüz bilgi edinme hakkı yönünden bir ihlal kararı vermediğini Komite'nin dikkatine sunar.⁸ Ayrıca, Anayasa Mahkemesi, bilgi edinme hakkı ile doğrudan veya dolaylı bir bağlantı bulunup bulunmadığı fark etmeksizin, bilgi edinme hakkı yönünden herhangi bir tartışma yürütmemiştir⁹ veya Avrupa

⁷ Bkz. *Cangı/Turkey*, no. 24973/15, 29.01.2019, §§ 34-35, bu kapsamda ayrıca bkz., *Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan*, no. 18030/11, 08.11.2016; *Falzon/Malta*, no. 45791/13, 20.03.2018.

⁸ Türkiye Anayasası'nın 74. maddesi uyarınca "Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir."

⁹ Diğer başvuruların yanısıra bkz. *Arif Ali Cangı* no. 2016/4060, 17.09.2020, *Adem Talas*, no. 2014/12143, 16.11.2017, *Nurcan Belin*, no. 2014/14187, 10.01.2018, *Erol Çiçek (2)*, no. 2017/22570, 29.09.2020.

Mahkemesi'nin *Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* ve *Cangı/Türkiye* kararı ile belirlemiş olduğu ilkelere atıfta bulunmamıştır.

20. Komite, ayrıca, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun her yıl 4982 sayılı Kanun ile ilgili olarak tutulan istatistiki verilen ve kamu kurumlarının uygulaması üzerine rapor hazırlama ve yayınlama yükümlülüğü altında bulunduğu üzerinde durmalıdır. Bu yükümlülük, 4982 sayılı Kanun'un 30. maddesinden kaynaklanmaktadır. İlgili hükme göre, yıllık raporlar, gerekli görülen diğer bilgilerin yanı sıra "*reddedilen başvuru sayısı ve bunların dağılımını gösterir istatistik bilgileri*" içermelidir. Ancak, kanun ile öngörülmesi karşılık, yıllık raporlar reddedilen başvuruların dağılımı konusuna değinmemektedir. Dolayısıyla, ne kadar başvurunun "milli güvenlik" veya "ülkenin ekonomik çıkarları" gerekçe gösterilerek reddedildiği veya 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesi kapsamında değerlendirildiği kimse tarafından bilinmemektedir. İstatistiki verilerin yokluğunda ve Kurul'un 26. madde kapsamında verdiği kararların bütüncül bir şekilde değerlendiriliyor olmaması karşısında 26. maddenin uygulamasından kaynaklanan yapısal problemlerin bilinebilmesine ve incelenmesine imkan bulunmamaktadır.
21. Bu kapsamda, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun 2004 yılında kurulduğu ve resmi rakamlara göre 2020 yılı itibariyle Kurul'un 25.022 itirazı kararı bağladığı üzerinde durulmalıdır. Ancak, 50 emsal karar hariç olmak üzere Kurul tarafından verilen kararların neredeyse tamamına yakını erişime kapalıdır.¹⁰ Yukarıda açıklandığı üzere, Kurul kararlarına resmi bir bilgi edinme talebi ile dahi erişmek mümkün değildir. Bu ise açıkça Bilgi Edinme Kurulu düzeyinde dahi bilgi edinme bakımından **şeffaflığın değil gizliliğin** ilke olarak benimsendiğini göstermektedir. İFÖD, kamunun söz konusu bilgilere erişebilmesi bakımından ciddi bir yarar bulunduğu göz önünde bulundurularak Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu tarafından verilen bütün kararların kamunun erişimine açık olması gerektiğinin dile getirilmesine dahi gerek olmadığı görüşündedir.
22. Yukarıda bahsedilen **sınırlamalardan** bağımsız olarak, İFÖD, Kurul'un 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesi kapsamında vermiş olduğu üç karara **erişebilmiştir**. Söz konusu emsal kararlardan ikisine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarının İnfazı Dairesi üzerinden ulaşılmış ve bir karar ise Kurul'un İnternet sitesinde yayınlanan 50 karar arasından tespit edilmiştir. 26. madde kapsamında verilen kararlara erişimin sınırlı olmasına rağmen, İFÖD, söz konusu emsal kararların bir kez daha 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesinin Avrupa Mahkemesi tarafından belirlenen standartlar ile uyumlu olmadığı görüşündedir. 26. maddenin uygulamasından kaynaklan yapısal problemler devam etmektedir ve aşağıda açıklanacağı üzere daha başka keyfi uygulamalara işaret etmektedir.
23. İlk olarak, **11.03.2020 tarihli ve 2020/401 sayılı karar** başvuruçunun müfettişler tarafından kendisi hakkında düzenlenen hal kağıdına erişebilmek için Hakimler ve Savcılar Kurulu'ndan talepte bulunması hakkındadır. Talebin reddedilmesini takiben, başvuruçunun Kurul nezdinde karara itiraz etmiştir. Kurul, müfettiş raporlarının 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesinin istinası olarak kabul edildiği belirtilen 03.01.2018 tarihli kararına atıfta bulunmuştur. Öncelikle, talep edilen rapor başvuruçunun kendisi hakkındadır. İkinci olarak,

¹⁰ Bkz. <https://bedk.adalet.gov.tr/SayfaDetay/kararlar13072021121109>.

Danıştay 2. Dairesi'nin 11.02.2014 tarihli kararında, Mahkeme Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından hazırlanan müfettiş hal kağıtlarının bilgi edinme hakkının kapsamında olduğuna karar vermiştir.¹¹ Bu kapsamda, Kurul sadece 03.01.2018 tarihli Hakimler ve Savcılar Kurulu kararına atıfta bulunarak başvuruyu reddetmiş, bilginin hangi sebeple talep edildiği ile birlikte bilginin 4982 sayılı Kanun kapsamında belirlenen diğer istisnalar arasında yer alıp almadığı yönünden herhangi bir değerlendirme yapmamış ve bu bakımdan bilginin hangi gerekçe ile 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesinde belirlenen istisna kapsamında kabul edildiğini incelememiştir. Hükümet ise emsal kararlar ile ilgili herhangi bir yorumda bulunmamış veya bu kararlar üzerine açıklama yapmamıştır. Ancak, İFÖD, bilgi edinme başvurusunun Hakimler ve Savcılar Kurulu'nun başvuru talepte bulunmadan önce talep edilen bilgiyi açıklamamaya karar vermiş olması sebebiyle reddetmesinin esasen sürecin suiistimal edilmesine varan keyfi bir uygulamaya işaret ettiğini düşünmektedir. Gerekçeli bir kararın yokluğunda, Hükümet'in Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun *Cangı/Türkiye* kararında belirlenen standartlara uygun faaliyet gösterdiğini iddia etmesi karşısında Kurul'un ilgili idarenin vermiş olduğu ret kararını Avrupa Mahkemesi tarafından belirlenen standartlar temelinde incelememesi fazlasıyla tartışmalıdır.

24. 18.01.2021 tarihli ve 2021/1035 sayılı ikinci karar da tartışmalıdır. Söz konusu kararda başvuru Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararına uymayan Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu ("TÜBİTAK") üyelerinin isimlerine ulaşarak bu kişiler hakkında şikâyetle bulunmak istediğini belirterek bilgi edinme başvurusunda bulunmuştur. Kurum, kendi faaliyetleri kapsamında düzenleyen belgeleri hazırlayan kişilerin bilgilerini 4982 sayılı Kanun'un 26. Maddesinde belirlenen istisna kapsamında kabul ederek bu yönde vermiş olduğu 08.01.2011 tarihli karara atıfla başvuruyu reddetmiştir. Başvuru, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na şikâyetle bulunmuş ise de Kurul Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu tarafından verilen kararın hukuka uygun olduğunu belirterek başvuru sahibinin şikâyetini reddetmiştir.

25. 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesi aksi kararlaştırılmadıkça "Kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yürütmek üzere, elde ettikleri görüş, bilgi notu, teklif ve tavsiye niteliğindeki bilgi veya belgeler" bilgi edinme hakkının kapsamında olduğunu düzenlemektedir. Dolayısıyla, bu tip belgelerin Kanun'un kapsamı dışında tutulabilmesi için iki şartın sağlanması gerekmektedir: (1) bilgi ilgili hükümde sayılanlardan biri olmalıdır (2) ilgili idarenin, bu bilginin kapsam dışında tutulduğuna dair verdiği kararın başvuru sahibinin talebinden önce verilmiş olması gerekmektedir. Buna karşılık, somut olayda başvuru Anayasa Mahkemesi'nin kararına uygun olarak sahip olduğu hakların yeniden tesis edilmesi amacıyla vermiş olduğu dilekçeyi reddeden ilgili komisyon üyelerinin mesleki bilgilerini talep etmiştir. Talep edilen bilgi 4982 sayılı Kanun'un 26. Maddesinde sayılanlar arasında değildir. Bu sebeple, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu başvuru sahibinin talebinin reddi yönünde verdiği kararında 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesine dayanamaz. Buna karşılık, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu talebi **esas yönünden** incelememiş, 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesinin lafzını ve mantığını göz ardı etmiştir. Bir başka deyişle, bazı

¹¹ Bkz. Danıştay 2. Dairesi, 2013/8596 E. 2014/846 K., 11.02.2014.

bilgilerin “kapsam dışında tutulduğu yönünde verilmiş olan bir karar” tek başına o bilginin 4982 sayılı Kanun’un ve Anayasa’nın 74. maddesi ile korunan bilgi edinme hakkının kapsamından muaf tutulabilmesi için yeterli değildir. **Aksi yönde bir kararın mevcudiyeti, adeta bir “Truva atı” gibi hareket edebilir** ve idari kurumlar **keyfi ve belirsiz** kararlar vererek her türlü bilgiyi bilgi edinme hakkının kapsamından çıkarılabilir. 26. madde ile amaçlanan ise bu olmadığı gibi bu yönde bir yaklaşım **Sözleşme’ye uygun değildir** ve her durumda Mahkeme’nin belirlemiş olduğu “hukuka uygun olma” gerekliliği sağlanmamış olur.

26. İFÖD, ayrıca, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu’nun İnternet sitesindeki 50 emsal karar üzerine incelemeler gerçekleştirmiştir. Bu kararlardan sadece bir tanesi 4982 sayılı Kanun’un 26. maddesi ile ilgilidir. **05.02.2020 tarihli ve 2020/219 sayılı kararda (EK-2)** başvuru, Adalet Bakanlığı’nın 2019 yılında gerçekleştirdiği Arabuluculuk Sınavı ile ilgili olarak bilgi edinme hakkı başvurusunda bulunmuştur. Başvuru, sınavdaki yanlış cevapları ile birlikte sınav soruları ve soruların doğru cevaplarına erişim talep etmiştir. Başvurucunun talebi 2019 yılının sınav sorularını hazırlamak üzere kendisi ile sözleşme imzalanan Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi tarafından cevaplanmıştır. İlgili Üniversite, Adalet Bakanlığı ile Üniversite arasında imzalanan sözleşmede, Üniversitenin sınav sorularını kişi ve kurumlar ile paylaşmaktan yasaklayan hükme dayanarak başvurusunun talebini reddetmiştir. Kurul ise Adalet Bakanlığı ile üniversite arasındaki sözleşmeye atfla talep edilen bilginin 4982 sayılı Kanun’un 26. maddesi uyarınca kapsam dışında tutulduğu gerekçesiyle başvurusunun talebini reddetmiştir. Sınav kağıtlarının 26. madde kapsamında sayılan belge ve bilgiler arasında olmadığını söylemeye gerek dahi bulunmamaktadır. Bu sebeple, İFÖD, Adalet Bakanlığı ile Üniversite arasında önceden akdedilmiş olan bir sözleşmenin mevcudiyetinden bağımsız olarak sınav kağıtları ile ilgili olarak yapılan bilgi edinme hakkı başvurularının reddedilemeyeceğini savunmaktadır.
27. Yukarıdaki açıklamalar dikkate alınarak, Hükümet tarafından ileri sürülen argümanların aksine, *Cangı/Türkiye* başvurusu **münferit bir olay değildir** ve Sözleşme’nin 10. Maddesi ile koruma altına alınan bilgi edinme hakkının layıkıyla kullanılabilmesi bakımından **herhangi bir gelişme kaydedilememiştir**. İFÖD, 4982 sayılı Kanun’un 26. maddesinin **öngörülemez olduğu, keyfi uygulandığı** ve Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu’nun neredeyse bütün kararlarını gizli tutmayı sürdürürken, Kurul’un idari kurumlara ilgili hükümleri uygularken **geniş bir yetki tanıdığını** bildirir. İFÖD, uygulamanın Avrupa Mahkemesi’nin *Cangı/Türkiye* kararında atıfta bulunduğu Sözleşme standartlarının gerisinde olduğunu savunmaktadır.

Sonuç ve Tavsiyeler

28. İFÖD, Avrupa Mahkemesi’nin tespit etmiş olduğu yapısal problemlerin devam ettiği ve Türk yetkilileri tarafından gerekli çözümlerin üretilmediği görüşündedir. Hükümet tarafından Komite ’ye sunulan emsal kararlarda dahi Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu, 4982 sayılı Kanun’un 26. maddesini Avrupa Mahkemesi’nin içtihadına **aykırı** bir şekilde uygulamaktadır.

29. 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesinin uygulaması bakımından **herhangi bir gelişme kaydedilememiştir** ve yurttaşlar ile birlikte halkın kamu denetçisi konumunda olan kişiler Sözleşme'nin 10. maddesi ile **güvence altına alındığı şekilde bilgi edinme hakkını kullanamamaktadır.**
30. İFÖD, Komite'ye, 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesinin uygulaması ile ilgili olarak Hükümet'ten ayrıntılı bilgi paylaşımında bulunulması ve kapsamlı bir değerlendirme yapılabilmesi için Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun 26. madde bağlamında vermiş olduğu karara dair **bildirim yapılması yönünde talepte bulunulmasını tavsiye eder.**
31. İFÖD, Komite'ye Hükümet'ten 4982 sayılı Kanun'un 26. Maddesi ile ilgili olarak güncel idari ve yargı uygulamalara dair emsal **sunulması yönünde talepte bulunulmasını tavsiye eder.**
32. İFÖD, ayrıca, Komite'ye, *Cangı/Türkiye* başvurusu kapsamında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararının yerine getirilmesi bakımından denetimine **devam etmesi tavsiyesinde** bulunur.

İfade Özgürlüğü Derneği – İFÖD (Türkiye)

Web: <https://ifade.org.tr> Twitter: @ifadeorgtr

İfade Özgürlüğü Derneği (“İFÖD”) düşünce ve ifade özgürlüğü hakkını korumak ve geliştirmek amacıyla Ağustos 2017’de kurulmuştur. Dernek, herkesin düşünce ve ifade özgürlüğünden ve bilgi ve haberlere erişim ve yayma hakkından yararlandığı bir toplum öngörmektedir.